

**MASOFAVIY O'QITISH KURSLARIDA TA'LIM JARAYONINI
TASHKIL ETISHDA MOOC TIZIMINING AHAMIYATI
VA AFZALLIKLARI.**

Kamuljanov Sulaymonbek Xushnud o'g'li
UrDU iqtisodiyot yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi internet orqali masofadan o'qish imkoniyatini kengaytirib yubordi. Masofadan turib onlayn o'qish ta'lim olishning innovatsion va qiziqarli usuli hisoblanadi. Ushbu maqolada MOOC masofaviy ta'lim tizimida o'qitish metodikasi, unda masofaviy ta'lim jarayonini tashkil etish va uning asosiy afzalliklari to'g'risida to'xtalib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Onlayn ta'lim, MOOC, onlayn ta'limning aralash shakli, erkin dars jadvali, ta'lim jamoasi, real vaqt rejimi.

Onlayn ta'lim — Internet tarmog'idan foydalangan holda real vaqt rejimida bilim olishning yangi usuli. Hozirgi vaqtda onlayn bilim olish dunyodagi eng tez rivojlanayotgan ta'lim texnologiyalaridan biri hisoblanadi. 2000-yillarda ochiq internet kurslari paydo bo'lishi natijasida onlayn ta'limga o'tish jarayoni boshlandi. U orqali o'z davrining dunyoga mashhur, reytingi yuqori universitetlari tinglovchilarga o'z ma'ruzalaridan bepul foydalanish imkoniyatini taqdim etdi. MOOC — onlayn ta'lim bozorini rivojlantirish hamda turli pedagogik va biznes vazifalarini hal etishga qaratilgan zamonaviy masofaviy ta'lim tizimi. MOOC (ingl. Massive Open Online Course) yoki OOOK Ommaviy Ochiq Onlayn Kurs) kengaytmasi to'rtta atamadan tarkib topgan:

Massive (ommaviy): geografik o'rnidan qat'iy nazar, chegaralanmagan holda ko'p sonli bilim oluvchilarni ommaviy ravishda qamrab oladi.

Open (ochiq): barcha o'quvchilar uchun bepul va ochiq ta'lim. Ochiqlikning asosiy jihatlari — kurs uchun bepul ro'yxatdan o'tish, ro'yxatdan o'tganlar uchun cheklovsiz kontent, ta'lim natijalariga erishishning bepul imkoniyatlari.

Online (onlayn): masofaviy ta'lim onlayn aloqa vositalari yordamida olib boriladi va barcha materiallar elektron shaklda taqdim etiladi. Bu MOOCni tashkil etishning texnik xususiyatlarini ochib beradi, ya'ni kurs internet orqali uzatiladi,

o'quv jarayonining barcha ishtirokchilari bilan tarmoqning o'zaro ta'sirini ta'minlaydi.

Course (kurs): umumiy qoidalar, vaqt cheklovlari va belgilangan maqsad asosida tashkil etilgan bo'lib, uning tarkibidagi materiallar tizimlashtirilgan hamda tartibga solingan holda taqdim etiladi

MOOCning asosiy imkoniyatlari:

- ✓ o'quv materiallarini ta'lim oluvchiga optimal variantda taqdim etish;
- ✓ kursdan o'tish usullari, vaqt tanlashning moslashuvchanligi;
- ✓ o'qituvchining ishtirokisiz mustaqil ravishda kursdan kursga o'tish;
- ✓ kurs o'qituvchisi va kurs yaratuvchisi rollarining har xilligi;
- ✓ ta'lim jamoasini shakllantirish;
- ✓ ta'lim oluvchi reytingini shakllantirish turli elementlaridan foydalanish;
- ✓ baholashning turli usullari va teskari aloqa tizimidan foydalanish;
- ✓ rasmiy va maxsus ta'lim muassasalari doirasida kredit va reyting birliklari tizimini shakllantirish.

MOOCning afzalliklari:

Bepul onlayn ta'lim. MOOC tarkibidagi "ochiq" atamasi bepul yoki shartli bepul degan ma'noni anglatadi. Qoidaga ko'ra, kursda o'qish va amaliy mashg'ulotlarni bajarish uchun mablag' talab etilmaydi. Agar mablag' talab qilinsa ham, MOOC kursining xarajatlari kunduzgi ta'lim xarajatlaridek ko'p bo'lmaydi.

Zamonaviy mutaxassisliklar. Hozirgi texnika asrida mehnat bozori jadal sur'atlar bilan rivojlanmoqda. Onlayn rejimda tashkil etilgan kurslar mehnat bozorida kechayotgan o'zgarishlarni yashin tezligida ilg'ab olmoqda va aynan bugungi kun talabiga javob beruvchi mutaxassisni tayyorlash uchun o'z o'quv dasturlarini taqdim etmoqda.

Dunyoning eng yaxshi o'qituvchilari. Onlayn ta'lim dunyoning eng nufuzli universitetlarining yuqori malakali va tajribali o'qituvchilari tomonidan olib boriladi. Masofaviy kursning har bir o'quvchisi kurs o'qituvchisi bilan shaxsan onlayn suhbatlashish imkoniyatiga ega.

Materiallarni tizimli taqdim etish. Zamonaviy texnika vositalari yordamida materiallar optimallashtiriladi hamda oson va qulay shaklda taqdim etiladi. Qisqa videolar uzun ma'ruzalarga nisbatan o'quvchilar tomonidan yaxshi o'zlashtirilganligi sababli, barcha mavzular kichik videolardan tashkil topgan.

Onlayn ta'limning aralash shakli. Masofadan o'qitish jarayoni xilma-xil materiallardan foydalanishni ham o'z ichiga oladi. MOOC masofaviy o'qitish kurslari faqatgina videolar bilan cheklanib qolmaydi, balki ulardan turli manbalarga yo'naltiruvchi qo'shimcha murojaatlar: matnli hujjatlar, audiofayllar, ijtimoiy tarmoqlar va forumlardagi muhokamalar ham joy olgan.

Erkin dars jadvali. Har bir kurs vaqt bilan cheklangan bo'lib, o'quvchi o'ziga qulay dars jadvalini tuzib olishi mumkin. Videodarslarni keyinroq ko'rish yoki tushunish qiyin bo'lgan darslarni qayta ko'rib chiqish mumkin. Uy vazifasi ham ixtiyoriy vaqt oralig'ida va ixtiyoriy sur'atda bajarilishi mumkin.

Interfaollik. Juda ko'p onlayn kurslarda o'quvchilar bilan teskari aloqa o'rnatishning imkoni bo'lmaydi. MOOC platformalari kurs o'qituvchisi hamda boshqa o'quvchilar bilan aloqa qilish uchun ko'plab aloqa kanallarini taqdim etadi.

Foydali aloqalar. O'quvchilar o'z kurslarida hamkorlikni yo'lga qo'yish imkoniyatiga ham ega. Ular bilimlarini o'rtoqlashibgina qolmay, bir-birlarini tekshiruvchi sifatida ham ishtirok etishlari mumkin. Odatda, masofaviy ta'lim kursining har bir o'quvchisi bir necha kursdoshlari ishlarini tekshirishi lozim.

Tezkor teskari aloqa va baholash. Har bir o'quvchi topshiriqlarni bajarib bo'lgach, olgan bilimlari qanday baholanganligini deyarli biladi va natija uni qanoatlantirmasa, uni qayta topshirish imkoniyatiga ega bo'ladi..

Bugungi texnika asrida faoliyat olib boradyotgan har bir pedagog-an'anaviy va onlayn ta'lim jarayonini uyg'unlikda olib borsam, o'quvchilar, talabalar yuqori saviyadagi bilim, malaka va ko'nikmaga ega bo'la oladilar.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Akhmedovich K. M., Beknazarovna S. S. METHODS OF CHECKING THE GIVEN LITERATURE ON THE INTELLECTUAL POTENTIAL OF SCHOOLCHILDREN.
2. Sattarova S. B., Bekchanova F. X., Shermetov A. K. TERMINOLOGIK LUG'AT YARATISH TEXNOLOGIYASI VA UNING TA'LIM TIZIMIDAGI AHAMIYATI.
3. Khodjinazarovna B. F., Kamaliddinovich S. A., Beknazarovna S. S. VISUALIZING THE SOLAR SYSTEM USING PYTHON AND ITS IMPORTANCE IN EDUCATION //International journal of advanced research in education, technology and management. – 2023. – T. 2. – №. 6.
4. Beknazarovna, S. S. (2021). Informatika fanini o'qitishda o'yinli-qiziqtiruvchi texnologiyalardan foydalanish. "O'zbekiston Olimlari va Yoshlarining Innovatsion Ilmiy-Amaliy Tadqiqotlari" Mavzusidagi Konferensiya Materiallari, 17(4), 12–13.
5. Beknazarovna, S. S. (2021). INFORMATIKA FANINI O'QITISHDA TEST TOPSHIRIQLARI TUZISH VA UNING USLUBIY JIHATLARI. "O'zbekiston Olimlari va Yoshlarining Innovatsion Ilmiy-Amaliy Tadqiqotlari" Mavzusidagi Konferensiya Materiallari, 10, 31–33.
6. Madatov, K. A., & Sattarova, S. B. (2022). Matnlar o'xshashligi algoritmlarining o'zbek tiliga tadbiqu. "Adabiy Manbashunoslik va Matnshunoslikning Dolzarb Muammolari", 134–144.
7. Madatov, K. A., & Sattarova, S. B. (2022). PYTHON DASTURIDA KOMPYUTER TILSHUNOSLIGIGA DOIR BA'ZI MASALALARNING YECHILISHI. "O'zbekistonda Ilmiy Tadqiqotlar," 6(41), 44–47.
8. Sattarova, S. B., Bekchanova, F. K., & Shermetov, A. K. (2021). MOODLE PLATFORMASIDA HAQIDA TUSHUNCHA VA UNDA MASOFAVIY TA'LIM JARAYONINI TASHKIL ETISH. SCIENCE COMMUNITY: WEB OF CONFERENCES KONFERENSI INTERNASIONAL PENELITIAN INOVATIF ILMU PENGETAHUAN DAN PENDIDIKAN ABAD XXI, 8(1), 12–14.
9. Евгений Заплетин. Фриланс на upwork. — М, 2019
10. <https://www.wikipedia.org> — erkin ensiklopediya
11. <https://www.moodle.org> — Moodle LMSning rasmiy manzili.